

Jan Jachymek

"Okrągły Stół w Polsce. Studium o porozumieniu politycznym",
Krystyna Trembicka, Lublin 2003 :
[recenzja]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 13,
157-159

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

bezpieczeństwa i poprawy warunków nadzoru nad tym sektorem. Internet i inne nowe, rozwijające się technologie oprócz oczywistych korzyści niosą jednak również niebagatelne zagrożenia, usprawniają bowiem pracę zarówno organizacjom państwowym i legalnym, jak i przestępczym. Ten problem omówiony przez autorów (z sugestiami przeciwdziałania) w 2003 roku jest jednak na tyle dynamiczny, że po dwóch latach wymagałby prawdopodobnie ponownego zbadania i zweryfikowania.

Polska praktyka w zakresie kontroli i nadzoru nad sektorem bezpieczeństwa w ciągu ostatnich lat pokazuje, jak bardzo potrzebne jest podejmowanie wszelkiego rodzaju dyskusji nad tą problematyką. Dla niektórych specjalistów i obserwatorów polskiej polityki w tym zakresie coraz bardziej racjonalna wydaje się potrzeba przeprowadzenia dogłębnej reformy całego pionu związanego z sektorem bezpieczeństwa. Dlatego być może taka publikacja powinna być dobrym tłem i zaczątkiem potrzebnej i niesłyszanej ważnej dyskusji nad zmianami w polskiej polityce. Niewątpliwie w Polsce istnieje nadzór organów ustawodawczych nad służbami. Czy jest on jednak silny czy słaby, właściwy czy niewłaściwy - na tak postawione pytanie nie można odpowiedzieć jednoznacznie i pewnie.

Książka jest bardzo ważną pozycją na polskim rynku wydawniczym. Porusza palącą problematykę, jest doskonale zredagowana (w zasadzie nie mam negatywnych uwag), sprawnie i przystępnie napisana. Godna polecenia lektura dla wszystkich zainteresowanych czytelników, a szczególnie dla polskich parlamentarzystów, co do których wiedzy i kompetencji niestety można mieć czasami wątpliwości.

Jarosław Hołub

Krystyna Trembicka, *Okrągły Stół w Polsce. Studium o porozumieniu politycznym*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2003, s. 438

Autorka podjęła bardzo interesujący z wielu względów problem badawczy. Rok 1989 to jedna z trzech najważniejszych dat w historii Polski XX wieku; po 1918 r. - odzyskanie niepodległości po zaborach i 1944/1945 - zrzucenie okupacji niemieckiej grożącej biologiczną zagładą narodu.

Rok 1989 przyniósł zmianę systemu ustrojowego Polski, zamknął 45-letni okres satelickiego charakteru państwa polskiego, przywrócił Polskę rodzinie państw demokratycznych oraz zniósł centralnie sterowany system gospodarczy i wprowadził wolnorynkowy.

Ustrój narzucony Polsce mocą decyzji państw koalicji antyhitlerowskiej w Jaltie (luty 1945 r.), przywieziony na czołgach i bagnietach ze wschodu, został zmieniony nie drogą przelewu krwi a pokojową, drogą porozumienia politycznego między stroną koalicyjno-rządową a opozycyjno-solidarnościową, jakie dokonało się dzięki obradom Okrągłego Stołu (6 luty - 5 kwiecień 1989 r.).

Stąd wielka waga poznawcza tego tematu, mimo że ma stosunkowo świeży wymiar czasowy. Drugi ważny motyw uzasadniający wysilek badawczy zasadza się na utylitarystycznym wymiarze wniosków, jakie płyną z porozumienia zantagonizowanych do 1989 roku stron. Wnioski winny być spożytkowane przez praktykę polityczną, która - jak dowodzą

kilkunastoletnie doświadczenia przebudowy ustrojowej - nie zawsze sobie radzi „z demokracją”, by umiejętnie wykorzystać jej przymioty dla rozwiązywania istotnych problemów społecznych.

Waga wysiłku badawczego jest niewątpliwa - przy czym stwierdzam jednoznacznie, że K. Trembicka nie ugięła się pod jego ciężarem. Wręcz odwrotnie - z powodzeniem stawiała czoła ambitnemu wyzwaniu i napisała książkę na wysokim poziomie merytorycznym. Świeżość badanej materii wcale nie zaciążyła ujemnie na jakości analizy i kompetentnego wnioskowania.

Temat badawczy ma wymiar w pełni oryginalny. Interesująca książka Andrzeja Garlickiego¹ ukazała się wtedy, gdy praca K. Trembickiej była w druku. Książka autorki jest pełną monografią tematu, opartą na szerokiej bazie źródłowej - różnorodnej proveniencji i zajmuje czołową pozycję w polskim piśmiennictwie na temat Okrągłego Stołu.

Wagę naukową książki podnosi kompetentne wykorzystanie ogromnej ilości źródeł. Pierwszorzędne znaczenie mają źródła drukowane wytworzone w czasie obrad Okrągłego Stołu - zarówno posiedzeń plenarnych, jak i 3 zespołów oraz 9 podzespołów, które zajmowały się reformowaniem różnorodnych segmentów - przyszłego ustroju Polski demokratycznej. Źródła archiwalne zgromadzone w Archiwum Akt Nowych, różnorodne źródła drukowane; programy, dokumenty, stenogramy rozmów, wspomnienia, relacje, publicystyka polityczna, informacje zaczerpnięte z 44 tytułów prasy oraz rzetelne rozeznanie w literaturze tematu dały autorce szeroką podstawę do analizy i obiektywnego wnioskowania, wypływającego z rzeczowego i spokojnego toku narracji.

Nie mam najmniejszych zastrzeżeń do konstrukcji książki. Jest wewnętrznie spójna i logiczna. Rozdział pierwszy - *O genezie OS*, ma charakter wprowadzający i zasadnie zawiera analizę międzynarodowych i wewnętrznych uwarunkowań, drogę dochodzenia do obrad, dobór uczestników. Następne trzy rozdziały odpowiadają obszarowi merytorycznemu trzech zespołów, tj. reform politycznych, do spraw gospodarki i polityki społecznej i pluralizmu związkowego. Słusznie też autorka zaprezentowała w Zakończeniu „rzut oka” na to, co wydarzyło się po zakończeniu obrad, np. wybory parlamentarne i inne problemy.

Całość uzupełnia rzetelnie przygotowany zestaw źródeł i literatury, ubarwia wykaz uczestników obrad, ułatwia czytanie tekstu zestaw skrótów oraz indeks osobowy.

Nie mam najmniejszej wątpliwości, że książka K. Trembickiej zajmuje poczesne miejsce w literaturze dotyczącej najnowszej historii Polski.

Do tekstu nie mam merytorycznych uwag. Zauważyłem kilka drobnych nieścisłości. Oto one: na s. 16 -nie NK a NKW PSL -być powinno; s. 21 - „przegonienie Zachodu przez ZSRR” -język potoczny; s. 36 - „dokumenty PZPR pokazują” -język potoczny, bądź - „polityków różnego szczebla” - żargon; s. 40 - Janusz Reykowski był nie tylko „aktywnym uczestnikiem” OS, ale przede wszystkim współprzewodniczącym obrad Zespołu Reform Politycznych; s. 58 - „koncepcja struktur politycznych wyglądała” - język mówiony; s. 139 -w przypisie 2. w składzie Zespołu Reform Politycznych brak nazwiska Jan Jachymek; s. 407 - Piotr Chojnacki - był nie „przewodniczącym” a prezesem WK ZSL w Koninie; s. 408 - w wykazie uczestników obrad OS nieścisłość - „Jan Jachymek prof. UMCS w Lublinie” - wtedy doc. dr hab., profesor tytularny zaś od czerwca 1990.

¹ *Ryccerze Okrągłego Stołu*, Warszawa 2004.

Książka K. Trembickiej o Okrągłym Stole jest dojrzałą i w pełni naukową monografią. Dotyczy ważnego problemu zarówno z punktu widzenia watorów poznawczych, jak i utylitarnych. Cechuje się rzetelnością badawczą, wysokim poziomem opanowania zasad i techniki pisania pracy naukowej, kompetentnym wnioskowaniem i obiektywizmem ocen. Jest dowodem dojrzałości naukowo-badawczej autorki.

Jan Jachymek

Allen C. Lynch, *How Russia Is Not Ruled. Reflections on Russian Political Development*, Cambridge University Press, Cambridge 2005, ss. 276

W 2005 roku Cambridge University wydał niepublikowaną do tej pory w Polsce pozycję: Allen C. Lynch, *How Russia Is Not Ruled. Reflections on Russian Political Development*. Allen C. Lynch - profesor stosunków międzynarodowych w University of Virginia oraz dyrektor Center for Russian and East European Studies. Jest autorem kilku znaczących monografii, z czego na szczególną uwagę zasługują: *The Soviet Study of International Relations* (Cambridge University Press, 1987) - nagrodzona w roku 1988 nagrodą Marshall D. Shulman Award, która jest przyznawana przez American Association for the Advancement of Slavic Studies, a także pozycja: *The Cold War Is Over-Again* (1992).

Recenzowana monografia jest wynikiem wieloletnich badań autora nad polityką rosyjską, zarówno wewnętrzną, jak i zagraniczną. Główne założenie sprowadza się do próby ukazania czytelnikowi, poprzez analizę historyczno-polityczną, problemu władzy w Rosji. Składa się z 6 rozdziałów, wstępu, zakończenia oraz wykazu źródeł. Autor załącza też indeks, co w znacznym stopniu ułatwia lekturę. W rozdziale I (*Historical Patterns of Russian Political Development*) ukazana jest analiza historyczna problemu rozwoju politycznego, ze szczególnym uwzględnieniem kluczowych elementów, które wpływały na politykę w przeszłości, jak również tych, które kształtują ją obecnie. Rozdział II (*Soviet Legacies for Post-Soviet Russia*) przedstawia wiele pozostałości po czasach ery sowieckiej, które ukształtowały się, a obecnie wpływają na współczesną Rosję. Autor również ukazuje rosyjską drogę postkomunistycznej ewolucji, zarówno politycznej, jak i ekonomicznej. Rozdział III (*The 1990s in Russia: A New Time of Troubles?*) poszukuje uwarunkowań, które wpłynęły na obecną sytuację Rosji, a wynikają one z lat 1990., a przyczynia się do osłabienia administracji, co może być początkiem „czasu kłopotów”. IV rozdział (*Russia's „Neopatrimonial” Political System, 1992—2004*) odnosi się do warunków (kondycji) współczesnego systemu politycznego Rosji, podczas gdy rozdział 5 (*The Russian 1990s in Comparative Perspective*) podejmuje szersze, komparatywne spojrzenie na problem Rosji, w zestawieniu z 27 państwami, które przeszły postkomunistyczną transformację. Rozdział 6 (*What Future for Russia? Liberal Economics and Illiberal Geography*) odpowiada na pytanie dotyczące przyszłości rosyjskiego rozwoju ekonomicznego w świetle politycznej i prawnej niepewności, która wynika ze specyfiki świata rosyjskiej polityki. W konkluzjach, autor ukazuje implikacje dla warunków Rosji i przyszłe, prawdopodobne, relacje Rosji ze światem zewnętrznym oraz